

eye **key**

Sportief Inclusief

toegankelijke zwembeleving voor
slechtziende en blinde mensen

Symfoon - Vlaams blinden- en slechtziendenplatform VZW
Kerkstraat 108, 9050 Gentbrugge
0460/85 01 10
info@symfoon.be
www.symfoon.be

Eye Key: Sportief Inclusief!

Toegankelijke zwembeleving voor slechtziende en blinde mensen.

Inhoud

Introductie.....	4
Iedereen terecht.....	5
Iedereen welkom.....	7
Wat is een prettig onthaal?.....	7
Hoe help je nieuwe bezoekers het zwembad verkennen?.....	7
Zorg je voor begeleiding?.....	8
Hoe versterk je de oriëntatie binnen het zwembadcomplex?.....	8
Prettig contact.....	9
Laat je blindengeleidehonden binnen?.....	9
Iedereen doet mee.....	9
Waar let je op bij de inrichting en de keuze van het materiaal?.....	9
Wat is een goed contrast?.....	9
Wat is een goede verlichting?.....	12
Wat is een goede akoestiek?.....	12
Wat is een gebruiksvriendelijk toestel?.....	12
Iedereen op de hoogte.....	13
Welke informatie bezorg je?.....	13
Hoe maak je je zwembad en de activiteiten bekend?.....	13
Hoe herken je een slechtziende of blinde zwemmer?.....	14
Wat doe je als zwemleraar als een slechtziende of blinde persoon op zwemles komt?.....	15
Vind je inspiratie in hoogtechnologische hulpmiddelen gebruikt in het buitenland?.....	16
Iedereen komt terug.....	17
Checklist.....	18
I. Bereikbaarheid.....	18
II. Betreedbaarheid.....	19
III. Bruikbaarheid.....	20
IV. Begrijpbaarheid.....	21
V. Betaalbaarheid.....	22
Bibliografie.....	23
Nuttige adressen.....	24
Colofon.....	26

Introductie

Met de Eye Key, Sportief Inclusief richt Zicht op Cultuur-Slechtzienden en Blinden Platform Vlaanderen (ZOC-SBPV vzw) zich tot de bouwheer, de architect, de onthaalmedewerker, de redder en de zwemleraar van een zwembad. We lichten toe hoe je hinderpalen bij informatie en communicatie, mobiliteit en oriëntatie kan voorkomen en wegwerken. Toegankelijkheid stopt immers niet bij het hanteren van een plooiometer en het toepassen van correcte afmetingen.

Deze brochure is het resultaat van een nauwe samenwerking tussen blinde en slechtziende ervaringsdeskundigen die via een uitgebreide bevraging geraadpleegd werden over hun zwembeleving, experten op het vlak van ruimtelijke en digitale toegankelijkheid en deskundigen met strategische kennis. In het midden van deze brochure vind je een checklist. Dit is een leidraad om te hoe je scoort op het vlak van toegankelijkheid.

“Zwemmen houdt mijn conditie op peil, maar het is vooral een sport die ik in vrijheid kan beleven. Dit is anders wanneer ik ga lopen of tandemmen waar ik afhankelijk ben van mijn compagnon. In het zwembad kan ik in alle vrijheid mijn armen en benen bewegen, helemaal zelf mijn snelheid en ritme bepalen, en het water houdt mijn lichaam lekker koel. Dit vind ik heerlijk.”

– Dirk Samyn, blinde ervaringsdeskundige.

Iedereen terecht

Slechtziende en blinde personen zijn voor hun verplaatsingen vaak afhankelijk van het openbaar vervoer. Dat ze zelfstandig het traject tussen de bushalte of het station en het zwembadcomplex kunnen vinden, is dus belangrijk. Zorg voor een goed leesbare bewegwijzering vanaf de dichtstbijzijnde halte en bekijk waar podotactiele markeringen noodzakelijk zijn.

Concrete tips

Mogelijk gebruik van podotactiele markeringen zijn:

- Ribbeltegels als geleiding.
- Noppentegels als gevaarsaanduiding (dalende trap, oversteek).
- Verende rubbertegels als informatie (bushalte, ingang, verandering van richting op een geleiding).

De letters op de wegwijzers zijn voldoende groot (verhouding tot leesafstand is 3%, wat betekent dat een lettergrootte van 3 cm leesbaar is bij een afstand van 100 cm), van een schreefloos lettertype, in contrast met de achtergrond.

De naam van het zwembadcomplex staat op een goed zichtbare plaats voor de aankomende bezoekers en is goed leesbaar.

De balie ligt bij voorkeur in het verlengde van de inkom. In elk geval is de balie, bijvoorbeeld door middel van podotactiele markeringen, goed vindbaar.

Een duidelijke wegbeschrijving op je website of per telefoon, die uiteraard ook nuttig is voor andere bezoekers, kan slechtziende of blinde personen helpen het traject vooraf te memoriseren.

Concrete tips

- Je zorgt voor voldoende details over het traject: onder meer de naam van de straten, de hoeveelste straat links of rechts... en je wijst de bezoeker op eventuele herkenbare details (bijvoorbeeld “je bereikt zo de steil opklimmende Molenweg”).
- Je geeft goed aan waar de ingang is van het zwembadcomplex: linker- of rechterzijdig, al dan niet te bereiken via een inkompad.
- Je vermeldt waar de balie zich bevindt ten opzichte van de inkomdeur.

Wat is voor slechtziende en blinde bezoekers het meest geschikte moment voor een zwembeurt? Blinde en slechtziende mensen gaan het liefst zwemmen wanneer het rustig is in het zwembad. Zij kunnen dan duidelijk de instructies (links, rechts stoppen, boordrand) van een meezwemmende begeleider horen. Maar het blijft voor beiden moeilijk om veilig tussen de andere zwemmers door te laveren. Slechtziende en blinde zwemmers geven daarom de voorkeur aan zwembaden die in de rustige momenten bereid zijn een baantje voor hen te spannen. Dit voorkomt niet alleen botsingen, maar het is vooral een grote ondersteuning bij hun oriëntatie en autonomie in het water. Ze gebruiken het rood-witte koord als oriëntatie door er bijvoorbeeld met één schouder vlak onder te gaan zwemmen en vermijden zo dat ze afwijken van de zwemrichting.

Concrete tips

- Je overweegt of en wanneer een apart baantje kan en communiceert dit naar de slechtziende en blinde zwemmers en de betrokken redders.
- Je houdt rekening met het beperkt aanbod aan lokaal openbaar vervoer 's avonds: 'baantjes'-zwemuren aanbieden op late tijdstippen is dus een minder goede optie voor slechtziende en blinde bezoekers die afhankelijk zijn van het openbaar vervoer.

Iedereen welkom.

Wat is een prettig onthaal?

Slechtziende en blinde personen vinden het aangenaam wanneer ze op een goede manier worden onthaald. Onthaalpersoneel, redders en zwemleraars kunnen zich voorbereiden zodat ze zich niet onwennig opstellen wanneer mensen met een visuele handicap komen zwemmen.

Concrete tips

- Je maakt jezelf meteen bekend en je zegt wie je bent.
- Gebruik gerust woorden als “zien,” “kijken,” of “lezen”.
- Je vermijdt vage woorden als “hier” en “daar” wanneer je uitleg geeft. Deze aanwijzingen zijn irrelevant voor wie niet ziet. Je gebruikt concrete aanwijzingen als “aan je rechterkant, een tiental stappen verder naar links, ...”.
- Je vraagt de slechtziende of blinde persoon of je hem of haar kan helpen en hoe. Wenst hij/zij begeleiding tot aan de kleedkamer? Tot aan het zwembad? Tot bij de trappen in het water?
- Je gebruikt altijd je stem om te communiceren; een bevestigend knikje of handgebaar wordt niet waargenomen.
- Je zegt wanneer je weggaat of weggeroepen wordt zodat de slechtziende of blinde persoon niet in het ijlle praat.
- Je bent op de hoogte van alle aanpassingen voor slechtziende en blinde zwemmers in het complex.
- Je volgt een vorming over het omgaan met slechtziende en blinde personen.

Hoe help je nieuwe bezoekers het zwembad verkennen?

Slechtziende en blinde personen willen de structuur kennen van het zwembadcomplex zodat ze zich een beeld kunnen vormen van de weg die ze zullen afleggen. Ook willen ze weten welke faciliteiten er geboden worden en waar die zich bevinden.

Concrete tips

- Bij een eerste bezoek aan het zwembad begeleid je de slechtziende of blinde zwemmer vanaf de balie tot het zwembad.
- Je geeft een duidelijk overzicht van de infrastructuur en legt stapsgewijs de te volgen weg uit.
- Je geeft aan hoe de verschillende locaties zich ten opzichte van elkaar bevinden.
- Je licht toe hoe de lockers te sluiten (met sleutel, kaart, geldstuk) en laat even uitproberen.

- Je peilt bij de zwemmer met een visuele handicap naar wat ze (nog) kunnen zien. Zo kan je ze die informatie geven die nog ontbreekt.

Zorg je voor begeleiding?

Slechtziende en blinde personen hebben geleerd om zich op een zo zelfstandig mogelijke manier te verplaatsen met een witte stok, met een blindengeleidehond of met beide. Dit neemt niet weg dat het aanpassen is in een onbekende omgeving. Vooral in een open ruimte kan het vinden van het te volgen circuit een groot probleem zijn. Een verkennende rondleiding vanaf de ingang tot het zwembad bij het eerste bezoek helpt de slechtziende of blinde zwemmer om zich te oriënteren. Het geeft hem of haar de kans visuele en tactiele aanwijzingen in het geheugen op te slaan.

Hoe versterkt je de oriëntatie binnen het zwembadcomplex?

Slechtziende en blinde personen verplaatsen zich liefst zo autonoom mogelijk. Daarom is het belangrijk aandacht te besteden aan die elementen die een vlotte en veilige verplaatsing in het gebouw garanderen.

Concrete tips

- Je ziet erop toe dat de ruimtes overzichtelijk en logisch ingedeeld zijn.
- Je zorgt dat de bewegwijzering goed leesbaar is voor slechtziende bezoekers: groot lettertype, contrasterende kleuren, mat oppervlak (om reflectie te voorkomen), schreefloze lettertypes, voldoende belichting op de infoborden, juiste ooghoogte.
- Je voorziet tactiele en auditieve aanpassingen waar de infrastructuur zelf te weinig ondersteuning biedt voor de oriëntatie van slechtziende en blinde bezoekers: geleidelijnen, plattegrond met reliëf, in kleur en voorzien van audio, geluidsbakens.
- Je creëert obstakelvrije loopzones (minimum 1.50 m. breedte). Brandgaspels en andere obstakels zijn best ingewerkt. Banken staan uit de loopzone, hetzelfde geldt voor toestellen zoals een waterglijbaan, springplank en startblokken.
- Trappen zijn voorzien van een goede *ononderbroken* leuning in een contrasterende kleur die boven- en onderaan de eerste trede 40 centimeter uitsteekt.
- Trappen zijn van het gesloten type, zonder overstekende neuzen. Elke trapneus is voorzien van een slipvrije en kleurcontrasterende rand.

Prettig contact

Voor slechtziende en blinde klanten is een prettig contact met het zwembadpersoneel belangrijk. Een positieve en behulpzame houding maken het bezoek eens zo leuk. Neem een kijkje op de website van ZOC-SBPV (www.zoc-sbpv.be) voor tips.

Laat je blindengeleidehonden binnen?

De blindengeleidehond is een erkend mobiliteitshulpmiddel. Je herkent hem aan zijn harnas en je kan de eigenaar vragen het attest van de hond te laten zien. Sinds juli 2013 is het wettelijk verplicht¹ om geattesteerde assistentiehonden toe te laten op publieke plaatsen. Blindengeleidehonden mogen dus mee naar binnen in het zwembadcomplex. Omwille van de VLAREM-norm² echter neemt de gebruiker zijn geleidehond niet mee in de natte zone.

Concrete tips

- Je bekijkt in welke ruimte de blindengeleidehond rustig kan wachten tot de blinde of slechtziende zwemmer terug is. Een bak met water ondertussen zal de hond zeker pleziëren.
- Je leidt de hond niet af wanneer deze met zijn gebruiker aan het werk is. Knuffel of aai de hond niet. Geef hem geen koekjes of snoepjes.
- Je weet waar in de buurt de geleidehond zijn plasje kwijt kan of voorziet zelf een plaats, zodat je de geleidehondengebruiker kan inlichten wanneer hij ernaar vraagt.

Omgangstips met blindengeleidehonden vind je op de websites van BCG Tongeren, Geleidehondenschool Genk, Scaledogs en Vrienden der Blinden Koksijde.³

Iedereen doet mee.

Waar let je op bij de inrichting en de keuze van het materiaal?

Het is ongetwijfeld de bedoeling dat alle bezoekers kunnen gebruikmaken van de diverse faciliteiten in het zwembadcomplex. Door een goede keuze van het materiaal en de inrichting kan je tegelijk tegemoetkomen aan de autonomie van bezoekers met gezichtsproblemen. Ze hebben het bijzonder moeilijk om zich in een egaal aangeklede ruimte te oriënteren. Contrast, licht en verlichting, akoestiek, en gebruiksvriendelijkheid van de apparaten en automaten vragen om bijzondere aandacht.

Wat is een goed contrast?

Kleur bestaat uit tint en intensiteit. Voor een goed contrast is intensiteit het belangrijkste. Zo is het verschil tussen lichtblauw en donkerblauw gemakkelijker waar te nemen dan het verschil tussen rood en blauw, als die verschillende kleuren van dezelfde intensiteit zijn. Hoe een kleur overkomt, wordt bepaald door de factoren licht, de andere kleuren in de nabijheid, de vormen, de grootte die deze kleuren dragen, het gebruikte materiaal.

Het oog is het allergevoeligst voor geel, daarom is geel een uitstekende signaalkleur. Kleurcontrasten worden veroorzaakt door grote kleurverschillen. Daarbij lijken de heldere kleuren naar voren te komen. Ze vallen op. De donkere kleuren wijken net naar achteren en worden door slechtzienden

---

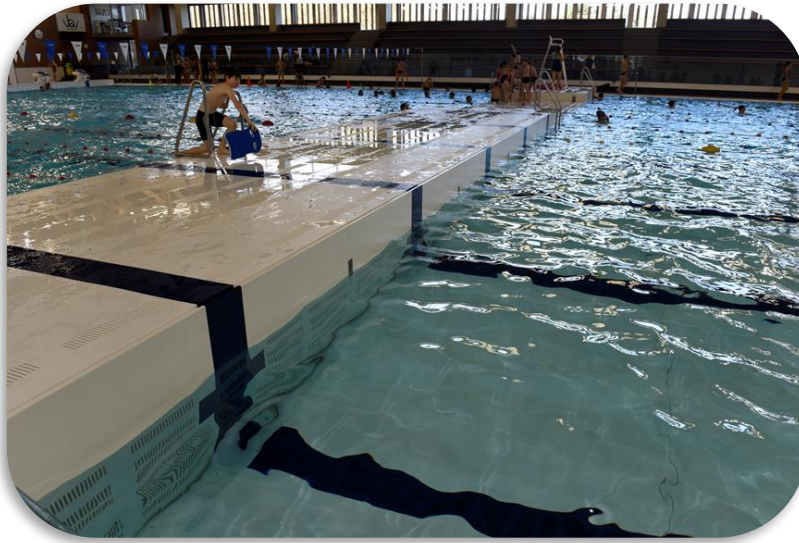
¹ Decreet houdende de wijziging van diverse bepalingen van het decreet van 20 maart 2009 betreffende de toegankelijkheid van publieke plaatsen voor personen met een assistentiehond.

² Zie artikel 5.32.9.2.2, §7, 2°, b van titel II van het VLAREM voor overdekte circulatiebaden.

³ <http://www.geleidehond.be/>, <http://www.bghsg.be/>, <http://www.vriendenderblinden.be/>, <http://www.scaledogs.be/nl/>

vaak als een gat gezien. Met de kleurcontrast analysator tool kun je gemakkelijk nagaan of het contrast tussen achtergrond en tekstkleur voldoende groot is.⁴

Concrete tips

- Je geeft deur- en raamkozijnen, ... een contrasterende kleur t.o.v. de wanden, de vloer en het plafond.
- Je let erop dat opschriften en pictogrammen op deuren en muren goed contrasteren ten opzichte van hun achtergrond.
- Glazen deuren voorzie je van horizontale contrastbanden op 3 niveaus: op het glazen blad worden over de hele breedte contrastmarkeringen voorzien op ooghoogte, heuphoogte en vloerniveau. Gezandstraalde logo's en teksten zijn niet voldoende contrasterend en voldoen dus niet.
- Je gaat voor lockers die in contrast zijn met de omgevingselementen. Ze hebben goed leesbare nummers (lettertype, lettergrootte, contrast met achtergrond). De cijfers op de bijhorende armbandjes zijn goed leesbaar en indien mogelijk voelbaar.
- In de kleedhokjes opteer je voor een deurklink, kapstok, bank en deurklem die contrasteert met de omgevingselementen.
- De bedieningsknoppen in de douches plaats je op een donkere boord ten opzichte van de lichtere betegeling. Een donkere plint ten opzichte van een witte douchebak is veiliger.
- Voor het toilet kies je voor een donkere bril op een witte pot en toiletpapier in een donkere houder ten opzichte van een witte betegeling. Ook het vuilnisbakje, de knop van het doorspoelsysteem, deurslot, ... zijn in contrast met het interieur.

---

⁴ <https://www.paciellgroup.com/resources/contrastanalyser/>

- De grens tussen het zwembad en de waterrand geef je aan met een contrasterende band en voor de blinde zwemmers met een reliëfstructuur. Slechtziende zwemmers vragen om donkere lijnen op de bodem van het bad om de banen te kunnen onderscheiden.
- Het verschil tussen het diepe en ondiepe gedeelte is duidelijk merkbaar. Dit kan o.a. met aangepaste belijning, bv. stippellijn voor ondiep en volle lijnen voor diep. Kies voor UV-bestendige rood-witte touwbollen, zodat ze hun contrastwaarde niet verliezen.
- In een eventuele tribune is de kleur van de zitjes, reling en armsteunen best opvallend. De treden voorzie je van contrasterende (antislip) strips.
- Springplank en startblokken zijn in contrast met hun omgeving. Ook de waterglijbaan is in opvallend contrast.
- De stoelen, zitbanken zijn afgerond en staan in contrast met de ruimte. De meubels hebben geen reflecterende afwerking.

Wat is een goede verlichting?

Licht en verlichting spelen een belangrijke rol. Goed om te weten is dat niet alle slechtziende mensen dezelfde eisen stellen aan verlichting. Sommigen hebben behoefte aan extra licht, terwijl anderen juist lichtschuw zijn. Toch zijn er een aantal aspecten waarmee je rekening kan houden: licht mag niet verblinden. Reflectie moet vermeden worden.

Concrete tips

- Je voorziet een goede zonnewering voor de grote raampartijen om de weerkaatsing van het licht op het water te vermijden.
- Je kiest voor een matte betegeling om lichtreflectie te voorkomen.
- Je geeft de voorkeur aan natuurlijk licht. Waar dit niet kan, voorzie je een indirecte en diffuse verlichting van minimum 100 lux.
- Voor toiletten, trappen, drempels, lockers en de balie voorzie je een verlichting van minimum 150 lux.
- Je let er op dat pictogrammen en infopanelen voldoende belicht zijn.
- Je opteert voor een verlichting aan de spiegels die niet verblindt.

Voor meer tips over gebruik van licht kan je terecht bij de diensten voor gespecialiseerd lichtadvies. Kijk hiervoor in de lijst met nuttige adressen achteraan deze brochure.

Wat is een goede akoestiek?

Verskillende structuren en materialen kunnen een variatie aan akoestische gewaarwordingen genereren. Ook deze helpen blinde en slechtziende mensen bij hun verplaatsing. Sommigen maken gebruik van echolocatie: ze produceren klikgeluiden waarvan de geluidsgolven botsen met objecten rondom hen. De golven kaatsen terug en geven hen een gedetailleerd plaatje van hun omgeving.⁵ Nagalm in grotere ruimtes is vaak storend en wordt best tot een minimum herleid. Teveel achtergrondlawaai maakt communicatie en informatie horen niet meer mogelijk.

Concrete tips

- Je dempt hinderlijke geluiden met akoestische wanden.
- Je kiest voor een goed en duidelijk omroepsysteem.

Wat is een gebruiksvriendelijk toestel?

Blinde en slechtziende personen kunnen een toestel met touch screen zonder spraakweergave niet bedienen. Haardrogers, automaten, ticketsystemen, e.d. met voelbare drukknoppen en goed leesbare cijfers en letters wel.

---

⁵ PLOS – Computational biology: Thaler L, Reich GM, Zhang X, Wang D, Smith GE, Tao Z, et al. Mouth-clicks used by blind expert human echolocators – signal description and model based signal synthesis (2017). In <https://doi.org/10.1371/journal.pcbi.1005670>

Iedereen op de hoogte.

Welke informatie bezorg je?

Slechtziende en blinde personen wensen net als iedere bezoeker informatie over de diverse faciliteiten van het zwembadcomplex.

Concrete tips

- Je zorgt ervoor dat je ter plaatse, via de telefoon en online via een toegankelijke website informatie kan geven over specifieke faciliteiten voor slechtziende en blinde zwemmers: mogelijke begeleiding, zwemuren met aparte zwembaan, tactiele en visuele aanpassingen, zwemwedstrijden met audiodescriptie, gebruik van de Europese Gehandicaptenkaart, dichtste halte van het openbaar vervoer en wegbeschrijving naar het zwembadcomplex.
- Je ziet erop toe dat de algemene informatie die aan bezoekers wordt verleend ook in toegankelijke vorm, d.i. grootletterdruk, braille, DAISY-formaat⁶, digitaal toegankelijk, kan worden voorzien: over openingsuren, abonnementen, evenementen, zwemwedstrijden, nocturnes.

Hoe maak je je zwembad en de zwemactiviteiten bekend?

Blinde en slechtziende mensen vernemen informatie via verschillende handicapspecifieke en niet-handicapspecifieke kanalen. Ze halen de meeste informatie uit het gesproken of (toegankelijk) geschreven woord.

Concrete tips

- Maak je gebruik van digitale media (zoals de eigen website of sociale netwerksites), wees je er dan van bewust dat deze ook voor mensen met een visuele beperking toegankelijk moeten zijn. Hiervoor kan je de WCAG standaardnormen voor digitale toegankelijkheid nalezen.⁷
- Doe je een aankondiging via tijdschriften specifiek voor blinde en slechtziende mensen⁸, houd rekening met de vroege deadline voor de publicatie. De tijd tussen de deadline en de publicatie is vaak iets langer door de omzetting in aangepaste vorm (braille, grootletterdruk, DAISY-formaat).
- Voer je reclame met flyers, verlies niet uit het oog dat slechtziende personen deze enkel kunnen lezen indien ze worden gedrukt in een groot en schreefloos lettertype met voldoende contrast tussen tekst en achtergrond, en op mat papier (waardoor er weerkaatsing is).
- Kondig je een actie of activiteit aan via audiovisuele media (zoals televisie, video's en slides), voorzie dan een verbale beschrijving van de beelden (audiodescriptie).⁹

---

⁶ DAISY staat voor Digital Accessible Information System en wordt gebruikt voor digitale audioboeken, infobladen, nieuwsbrieven, ... Het doel van DAISY is om informatie toegankelijk te maken voor personen met een leesbeperking, dus niet enkel blinde en slechtziende personen, maar bijvoorbeeld ook mensen met dyslexie.

⁷ Raadpleeg de WCAG-normen rond digitale toegankelijkheid: <http://www.w3.org/Translations/WCAG21-nl/>

⁸ Een overzicht van ledenbladen en tijdschriften voor blinde en slechtziende lezers vind je achteraan deze brochure, deze lijst is niet limitatief.

⁹ Door het toevoegen van een vertelstem die tussen de relevante geluiden en het gesproken gedeelte door zegt wat er te zien is op het scherm, bereikt uw boodschap ook blinde en slechtziende kijkers. Voor een overzicht van professionele audiodescriptoren: zie lijst adressen achteraan deze Eye Key.

Hoe herken je een slechtziende of blinde zwemmer?

Heel wat slechtziende zwemmers verplaatsen zich traag en behoedzaam, schuiven met de voeten over de vloer en lopen vaak vlak achter goedziende personen om de weg te vinden. Hoe toegankelijker de infrastructuur (contrast, verlichting, signalisatie), hoe veiliger en vlotter ze zich kunnen bewegen. In de droge zone gebruiken ze vaak de witte stok, net zoals blinde personen die er echter ook gebruik kunnen maken van een geleidehond. In de natte zone oriënteren blinde zwemmers zich op basis van hun tastzin (tactiele oriëntatiepunten, podotactiele markeringen), gehoor en reukzin. Slechtziende en blinde mensen kunnen zich kenbaar maken door het dragen van de blauwe badmuts met een afbeelding van een wittestokgebruiker.

Wat doe je als zwemleraar als een slechtziende of blinde persoon op zwemles komt?

Het wordt ongetwijfeld even wennen. Net als bij het volgen van de lessen voor de persoon met een visuele handicap, vraagt het ook enige aanpassing van de zwemleraar bij het geven van de cursus. Peil bij de zwemmer met een visuele handicap naar wat ze (nog) kunnen zien. Zo kan je gebruik maken van de restvisus van de leerling, waardoor hij of zij optimaal de lessen kan volgen.

Concrete tips

- Je zegt je naam en blijft even praten. Doe dit bij iedere les zodat de slechtziende of blinde leerling je stem in zijn auditief geheugen kan opslaan.
- Je geeft aan de hand van een herkenningspunt de plaats aan waar de lessen telkens starten, bijvoorbeeld onmiddellijk links bij het binnenkomen in de zwemzone.
- Je beschrijft nuttige details die de leerling als referentiepunten kan gebruiken terwijl je hem naar het water brengt.
- Je tikt de leerling zachtjes op de schouder wanneer je zich tot hem of haar richt en niet tot de gehele groep.
- Toon je een beweging of oefening voor, dan beschrijf je die zo goed mogelijk in concrete termen.
- Indien nodig neem je de leerling bij de hand en doen jullie samen de aan te leren bewegingen. Je waarschuwt de leerling vooraleer je hem of haar aanraakt.
- Je bereidt je voor: beluister met gesloten ogen de les van een collega. Waar raakte je 'als blinde' de draad kwijt?
- Je kiest een goede positie, bijvoorbeeld: niet met je rug naar het raam omwille van het tegenlicht.
- Je volgt de slechtziende of blinde leerling van op de badrand om bij te sturen tijdens het oefenen.
- Voor een beginnend zwemmer is assistentie door een tweede persoon voorzien.
- Je geeft de voorkeur aan een zwembad aan de buitenkant van het bad. Vanop de badrand worden je instructies beter gehoord.
- Je kijkt er op toe dat er geen obstakels of spullen liggen op de loopzone rond het zwembad.
- Je geeft precieze instructies opdat de slechtziende of blinde zwemmer zich kan oriënteren in het water.
- Je zegt de leerling wanneer je zich van hem verwijdert tijdens de oefening en dat je hem of haar opwacht aan de andere kant.
- Je verwittigt wanneer de badrand op het einde nadert om botsen te voorkomen.

- Je hebt voldoende geduld om de slechtziende of blinde zwemmer onderwatertechnieken en vaardigheden (duiken, onder water zwemmen) aan te leren. Onder water valt immers ook zijn gehoor weg.

Competitief zwemmen in de zwemclub?

Als je zelf zwemt, zie je aan de lijnen op de grond wanneer je het einde van het zwembad bereikt en moet omkeren. Hoe weet een blinde zwemmer dat? Een blinde of slechtziende zwemmer kan gebruik maken van een tapper. Een tapper maakt gebruik van een stok waaraan een bal (bijvoorbeeld een soort tennisbal) of een cilinder bevestigd is. Hij of zij tikt daarmee vanop de badrand op het hoofd of de schouder van de zwemmer om aan te geven dat het keerpunt bereikt wordt. Niet elke zwemmer met een visuele handicap heeft echter recht op een tapper.¹⁰

Vind inspiratie in hoogtechnologische hulpmiddelen gebruikt in het buitenland

Portugal

In het Portugese Funchal (Access City Award 2017) gebruiken slechtziende en blinde zwemmers het Audioplage Systeem.¹¹ Dankzij deze technologie kunnen zij vrij en autonoom in de zee zwemmen. Vanuit diverse vlotten aangelegd op zee is er via sensoren contact met de polsband van de slechtziende of blinde zwemmer. Zo kan hij/zij altijd zijn exacte positie ten opzichte van de vlotten en het strand bepalen, evenals de zeediepte. De polsband kan eveneens een noodsignaal uitsturen.

Nederland

In Nederland is een systeem ontwikkeld waarbij zwemmers aan de hand van een sensor de melding kunnen krijgen dat ze de rand van het zwembad naderen. Samen met Ir. Otten Fieldlab werkt de bondscoach van de Nederlandse Paralympische zwemploeg aan deze technologie. Het systeem heeft de naam "E-TAW" (Electronic Turning Around Warning System).¹²

---

¹⁰ Voor meer informatie: <https://blindsports.on.ca/sports/swimming/>

¹¹ Zie alle informatie hierover: <https://www.visitfunchal.pt/en/things-to-experience/enjoy-the-sea/beaches-and-seaside-bathing-complexes/item/577-formosa-beach.html>

¹² Voor meer informatie: <https://libranet.nl/uitgelicht/ir-otten-fieldlab/projecten/e-taw/>

Iedereen komt terug.

Tevreden zwemmers komen geregeld terug, tenzij de inkomprijs voor hen een obstakel is.

Concrete tips

- Je rekent de kosten voor het omzetten van informatie in braille, grootletterdruk of Daisy-formaat niet door aan de bezoeker.
- De kosten van handicapgerelateerde assistentie worden niet doorgerekend aan de slechtziende of blinde bezoeker.
- Indien je gebruik maakt van de European Disability Card¹³, toon je dat personen met een handicap bij jullie welkom zijn en dat je inspanning levert om je complex zo toegankelijk mogelijk te maken. Slaag je daar (nog) niet, dan kan je dit compenseren met een korting voor de zwemmer met een visuele handicap of de begeleider.

¹³ Voor meer informatie: <https://eudisabilitycard.be/nl>

Checklist

In deze checklist staan vijf thema's: **bereikbaarheid**, **betreedbaarheid**, **bruikbaarheid**, **begrijpbaarheid** en **betaalbaarheid**. De vijf b's vormen de basis voor het toetsen van de toegankelijkheid. Bij ieder thema vind je een reeks stellingen. Geef telkens aan met ja/nee of deze voor jouw zwembadcomplex van toepassing is. De som van de ja's laat zien hoe het zwembad en haar personeel scoort in de verschillende aspecten van toegankelijkheid.

Binnen elk thema zijn er drie gradaties:

- 1. Op weg:** Je onderneemt al enkele stappen om dit aspect van toegankelijkheid te verbeteren. Neem de concrete tips door zodat je vlot de basisvoorwaarden kan bereiken. Doe zo voort!
- 2. Goed toegankelijk:** Je locatie behaalt voor dit aspect het label van basistoegankelijkheid. Goed zo!
- 3. Uitmuntend toegankelijk:** Jouw zwembad verdient voor dit aspect een uitmuntendheidslabel. Blijf er over waken en houd de informatie up-to-date. Proficiat!

I. Bereikbaarheid		
	Ja	Nee
1. Het zwembadcomplex is vlot bereikbaar met het openbaar vervoer.		
2. Het traject tussen de halte van het openbaar vervoer en het zwembadcomplex is duidelijk zichtbaar en goed leesbaar bewegwijzerd.		
3. Het traject tussen de halte van het openbaar vervoer en het zwembadcomplex is voorzien van podotactiele markeringen op plaatsen waar natuurlijke gidslijnen (haagje, boordsteen, ...) ontbreken.		
4. Er is een gedetailleerde wegbeschrijving in toegankelijke vorm met precieze omschrijving van waar de ingang zich t.o.v. het gebouw bevindt.		
5. De naam van het zwembadcomplex staat duidelijk leesbaar op een goed zichtbare plaats op de buitenkant van het gebouw.		
6. De balie is vlot te vinden en veilig te bereiken.		
7. Een aparte zwembaan voor blinde en slechtziende zwemmers is voorzien op een voor hen haalbaar tijdstip (afhankelijk van openbaar vervoer).		
8. Informatie over de aankomst- en vertrektijden van de bus en/of tram op de dichtstbijzijnde haltes is beschikbaar.		
9. De ingang is aan de hand van geluidsbakens vlot bereikbaar.		

A: Tel het aantal ja's van de stellingen 1, 2, 3, 4, 5, 6 en 7 op: .....

B: Tel het aantal ja's van de stellingen 8 en 9 op: .....

Op weg: A = 4 en B = 0

Goed bereikbaar: A = 7 en B = 0

Uitmuntend bereikbaar: A = 7 en B = 2

II. Betreedbaarheid		
	Ja	Nee
1. Baliemedewerkers, redders en zwemleraren weten hoe om te gaan met slechtziende en blinde personen.		
2. Baliemedewerkers, redders en zwemleraren zijn op de hoogte van alle voorzieningen voor slechtziende en blinde zwemmers in het complex.		
3. Baliepersoneel, redders, zwemleraren volgden een vorming over hoe om te gaan met personen met een visuele handicap.		
4. De ruimtes zijn overzichtelijk en logisch gestructureerd.		
5. Een begeleide verkenning van het te volgen circuit is voorzien bij een eerste bezoek.		
6. Er zijn personen aanwezig die indien nodig begeleiding bieden bij de verplaatsing tussen balie en zwembad.		
7. De bewegwijzering is aangebracht op een goed zichtbare plaats en is goed leesbaar.		
8. Er zijn tactiele en auditieve aanpassingen waar de (infra)structuur zelf te weinig ondersteuning biedt voor de oriëntatie van slechtziende en blinde bezoekers.		
9. De loopzones (minimum 1.50m breedte) zijn obstakelvrij ter hoogte van het hoofd, de armen en de voeten		
10. De trappen zijn met contrast gemarkeerd en goed verlicht.		
11. De trapleuning is ononderbroken, in contrast met de omgeving en steekt 40 cm uit boven-en onderaan de eerste trede.		
12. Geleidehonden vervullen hun functie als mobiliteitshulpmiddel in de droge zone (ook restaurant of tea room).		
13. Er is een ruimte waar de hond kan rusten tot de slechtziende of blinde zwemmer terug is uit de natte zone.		
14. Het personeel weet hoe om te gaan met een geleidehond.		
15. Er is duidelijk aangegeven waar de geleidehond kan worden uitgelaten.		
16. Een specifieke hondenplasplaats in de onmiddellijke omgeving van het zwembadcomplex is voorzien.		
17. De diverse ondersteuningsmiddelen ter oriëntering (podotactiele markeringen, geluidsbakens, assistentie door personen) zijn optimaal op elkaar afgestemd.		
18. Drempels eigen aan het gebouw zijn creatief weggewerkt of omgebogen tot oriëntatiepunten.		

19. Het zwembadcomplex is reeds volledig op toegankelijkheidsprincipes gescreend en goedgekeurd.		
--	--	--

A: Tel het aantal ja's van de stellingen 1, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14 en 15 op: .....

B: Tel het aantal ja's van de stellingen 2, 3, 6, 16, 17, 18 en 19 op: .....

Op weg: A = 7 en B = 0

Goed betreedbaar: A = 12 en B = 0

Uitmuntend betreedbaar: A = 12 en B = 7

III. Bruikbaarheid		
	Ja	Nee
1. Deur- en raamkozijnen zijn in contrast met wanden, vloer en plafond.		
2. De vloer van de natte en de droge zone zijn in contrast t.o.v. elkaar.		
3. De vloer is in contrast met de omliggende wanden.		
4. Opschriften en pictogrammen op deuren, muren zijn in contrast met de achtergrond.		
5. Glazen deuren zijn voorzien van horizontale contrastbanden op 3 niveaus.		
6. De lockers zijn in contrast met de omgevingselementen.		
7. De cijfers op de lockers en op de bijhorende armbandjes staan in contrast met het oppervlak waarop ze zijn aangebracht.		
8. De cijfers op de lockers en de armbandjes zijn goed voelbaar.		
9. Kapstok, bank en deurklem in de kleedhokjes contrasteren met de omgevingselementen.		
10. De toiletruimte heeft een donkere bril op een witte pot, en de toiletpapierhouder, het vuilnisbakje, de knop van het doorspoelsysteem en het deurslot zijn in contrast met het interieur.		
11. De grens van het zwembad is aangeduid met een contrasterende band en met een reliëfstructuur		
12. Donkere lijnen op de bodem van het zwembad onderscheiden de zwembanen.		
13. Diepe en ondiepe zone zijn duidelijk te onderscheiden.		
14. Springplank, startblokken en waterglijbaan hebben een opvallende contrastkleur.		
15. De rood-witte touwbollen zijn kleurvast.		
16. Een zonnewering voorkomt verblindende lichtweerkaatsing op het water.		

17. De wandbetegeling is mat en weerspiegelt niet.		
18. Er is vooral natuurlijk licht, en waar onmogelijk een indirecte en diffuse verlichting van minimum 100 lux.		
19. De verlichting van trappen, drempels, lockers, toiletten en balie zijn minimum 150 lux.		
20. Pictogrammen en infopanelen hebben een goede belichting.		
21. De verlichting aan de spiegels verblindt niet.		
22. Professioneel lichtadvies is ingewonnen en nauwkeurig opgevolgd.		
23. Akoestische wanden dempen hinderlijke geluiden.		
24. Er is auditief reliëf: voor –en achtergrond auditieve informatie kan duidelijk en niet vermoeiend onderscheiden worden.		
25. Apparaten, automaten en ticketsystemen zijn gebruiksvriendelijk voor wie niet of minder goed ziet.		
26. De bewegwijzering kan van dichtbij bekeken worden en gaat niet verloren tussen andere informatie (zoals affiches).		

A: Tel het aantal ja's van de stellingen 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 25 en 26 op: .....

B: Tel het aantal ja's van de stellingen 2, 15, 22 en 24 op: .....

Op weg: A = 12 en B = 0

Goed bruikbaar: A = 22 en B = 0

Uitmuntend bruikbaar: A = 22 en B = 4

IV. Begrijpbaarheid		
	Ja	Nee
1. Algemene informatie i.v.m. het zwembadcomplex is in een voor personen met een visuele handicap leesbare en aanwendbare vorm beschikbaar.		
2. De informatie over faciliteiten specifiek voor slechtziende en blinde zwemmers wordt in toegankelijk formaat en via de telefoon verstrekt.		
3. De gebruikte digitale kanalen voldoen aan de WCAG: Richtlijnen voor digitale toegankelijkheid. ¹⁴		
4. De mogelijkheid en de voorwaarden om een actie of activiteit via een vereniging van blinden en slechtzienden of via hun tijdschrift aan te kondigen, zijn gekend.		

¹⁴ Raadpleeg de WCAG-normen rond digitale toegankelijkheid: <http://www.w3.org/Translations/WCAG21-nl/>

5. Fora en informatiecircuits voor blinden en slechtzienden worden gebruikt om ruim op voorhand te informeren.		
6. Bij gebruik van audiovisuele media worden de beelden voorzien van verbale beschrijving (audiodescriptie).		
7. Evenementen zoals zwemwedstrijden worden voorzien van audiodescriptie.		
8. Het gebruik van een blauwe badmuts met wittestokgebruiker is gekend.		
9. Zwemleraren weten hoe les te geven aan slechtziende of blinde leerlingen.		

A: Tel het aantal ja's van de stellingen 1, 2, 3, 4, 6, 8 en 9 op: .....

B: Tel het aantal ja's van de stellingen 5 en 7 op: .....

Op weg: A = 4 en B = 0

Goed begrijpbaar: A = 7 en B = 0

Uitmuntend begrijpbaar: A = 7 en B = 2

V. Betaalbaarheid		
	Ja	Nee
1. De kosten voor omzetting van informatie in braille, grootletterdruk of DAISY-formaat worden niet doorgerekend aan de blinde of slechtziende bezoeker.		
2. De kosten van handicapgerelateerde assistentie worden niet doorgerekend aan de blinde of slechtziende bezoeker.		
3. De slechtziende of blinde zwemmer geniet een verminderde toegangsprijs zolang het zwemcomplex onvoldoende toegankelijk is.		
4. De begeleider geniet een korting of mag gratis mee.		

A: Tel het aantal ja's van de stellingen 1 en 2: .....

B: Tel het aantal ja's van de stellingen 3 en 4: .....

Op weg: A = 1 en B = 0

Goed betaalbaar: A = 2 en B = 0

Uitmuntend betaalbaar: A = 2 B = 2

Bibliografie

- British Blind Sport (red.). Visually Impaired Friendly Swimming, a guide for Supporting Visually Impaired Adults and Children in the Pool (November 2013) © BBS, Warwickshire
- De Vlaamse stedenbouwkundige verordening inzake de toegankelijkheid van openbare en publiek toegankelijke gebouwen van 1 maart 2010.
- Decreet houdende de wijziging van diverse bepalingen van het decreet van 20 maart 2009 betreffende de toegankelijkheid van publieke plaatsen voor personen met een assistentiehond (28 juni 2013), art. 6.
<http://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2013/06/28/2013204102/justel>
- EBU (red.). Making information accessible to all. (2014). In:
<http://www.euroblind.org/resources/guidelines/nr/88>
- Het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de Rechten van Personen met een Handicap, inz. art. 9 en 20. Belgisch Protocol redelijke aanpassingen, inz. art. 2, 19 juli 2007.
- Het Vlaams decreet Gelijke Kansen en Gelijke Behandelingsbeleid inz. art. 19, 10 juli 2008.
- PLOS – Computational biology: Thaler L, Reich GM, Zhang X, Wang D, Smith GE, Tao Z, et al. Mouth-clicks used by blind expert human echolocators – signal description and model based signal synthesis (2017). In <https://doi.org/10.1371/journal.pcbi.1005670>
- VLAREM II (red.). Vlaams Reglement betreffende de Milieuvergunning. (2009). Subafdeling 5.32.9.2. 2.§7.2°.b overdekte circulatiebaden.
- ZOC-SBPV (red.). Op weg naar excellentie in het realiseren van een inclusieve samenleving. VISIE-NOTA over toegankelijkheid als essentiële kans op inclusie. (2013)
- Ontario Blind Sports Association “OBSA”: <https://blindsports.on.ca/sports/swimming/>
- European Disability Card. Een kaart om de toegang van personen met een handicap tot cultuur, sport en vrijetijdsbesteding te vergemakkelijken. (2017). In:
<https://eudisabilitycard.be/nl>
- Swimming: Tips for Swimmers Who Are Blind or Visually Impaired. (2020). In:
<https://visionaware.org/everyday-living/recreation-and-leisure/sports-and-exercise/swimming-6126/1235/>
- WCAG-richtlijnen rond digitale toegankelijkheid: Richtlijnen om webcontent toegankelijk te maken voor een zo breed mogelijk publiek. (2020). In:
<http://www.w3.org/Translations/WCAG21-nl/>
- Trillend naar het keerpunt...: E-taw. (2020). In: <https://libranet.nl/uitgelicht/ir-otten-fieldlab/projecten/e-taw/>
- Formose Beach: Audioplage System. (2015). In: <http://www.visitfunchal.pt/en/things-to-experience/enjoy-the-sea/beaches-and-seaside-bathing-complexes/item/577-formosa-beach.html>

Nuttige adressen

Toegankelijke websites

AnySurfer

Kunstlaan 24 - 1000 Brussel

02 210 61 49 | info@anysurfer.be | www.anysurfer.be

Audiodescriptoren

The Subtitling Company

Fabriekstraat 43 - 1930 Zaventem

02 701 98 60 | enquiries@thesubcomp.com | www.thesubcomp.com

Soundfocus

Groen van Prinstererstraat 41 - 3762 TS Soest - Nederland

+31 (0)35 53 39 584 | info@soundfocus.nl | www.soundfocus.nl

Lichtadvies

Lichtlabo: Brailleliga vzw

Kortrijksesteenweg 344 - 9000 Gent

09 220 58 78 | info@braille.be | www.braille.be

Toegankelijkheid algemeen

Brailleomzetcentra

Transkript

C. Van Malderenstraat 33 - 1731 Zellik

02 466 94 40 | info@transkript.be | www.transkript.be

Kamelego

Alfons Gossetlaan 30 - 1702 Groot-Bijgaarden

info@kamelego.be | www.kamelego.be

Braille Productiecentrum Leuven

Kapucijnenvoer 33 - 3000 Leuven

016 33 72 46 | brailleleuven@gmail.com | www.facebook.com/BrailleProductieCentrum

Contrasttest voor teksten

www.paciellogroup.com/

Geattesteerde blindengeleidehonden scholen

Belgisch Centrum voor Geleidehonden (BCG) vzw Tongeren

Sint-Truidersteenweg 309 - 3700 Tongeren

012 23 43 19 | bcg@geleidehond.be | www.geleidehond.be

Blindengeleidehondenschool Genk

Onafhankelijkheidslaan 45 - 3600 Genk

089 30 50 60 | blindengeleidehondenschoolgenk@telenet.be | www.blindengeleidehondenschoolgenk.be

Brailleliga vzw

Engelandstraat 57 - 1060 Brussel

02 533 32 11 | info@braille.be | www.braille.be

Scaledogs

Route de Mont Saint-Jean 2 - 1170 Watermael-Boitsfort

02 660 77 56 | info@scaledogs.be | www.scaledogs.be/nl/

Vrienden der Blinden Koksijde vzw

H. Noterdaemestraat 1 - 8670 Koksijde

058 53 33 00 | info@vriendenderblinden.be | www.vriendenderblinden.be

Colofon

De brochure 'Sportief Inclusief, een toegankelijke zwembeleving voor slechtziende en blinde mensen.' is gebaseerd op overleg en afoetsing met blinde en slechtziende ervaringsdeskundigen en inhoudelijke en strategische experts. Dit is het Eye Key-keurmerk. Deze Eye Key is een update (2020) van de Eye Key uit 2017. Niets uit deze Eye Key mag overgenomen of gekopieerd worden zonder bronvermelding.

Symfoon - Vlaams blinden- en slechtziendenplatform VZW
Kerkstraat 108, 9050 Gentbrugge
0460/85 01 10
info@symfoon.be
www.symfoon.be

In samenwerking met onze partners:

en

De slechtziende en blinde ervaringsdeskundigen
De Vlaamse Blindenraad

Met dank aan LAGO Rozebroeken en UZ Gent voor het openstellen van hun zwembad voor de foto's.

Foto's: Kathleen Van de Velde
© 2017

Verantwoordelijke uitgever:
Ria Decoopman
Kerkstraat 108 - 9050 Gentbrugge

Eerdere publicaties

Eye Key: "Uw programma toegankelijk voor blinde & slechtziende kiezers" (2013)

Eye Key: "Open & In. Sleutels voor toegankelijkheid van evenementen voor mensen met een visushandicap" (2013)

Eye Key: "Toegankelijke rondleidingen voor blinde en slechtziende bezoekers" (2014)

Brochure: "Goed gezien! Blik op blinde en slechtziende voetgangers in het verkeer" (2017)

Eye Key: "Sportief inclusief. Toegankelijke zwembaden" (2018)